

Maxim Biller

De verloren brief aan Thomas Mann

novelle

Vertaling
Marcel Misset

Cossee
Amsterdam

‘Hooggeëerde, zeer gewaardeerde, beste mijnheer Thomas Mann,’ schreef op een verrassend warme herfstdag in november 1938 een kleine, schriële, ernstige man langzaam en voorzichtig in zijn opschrijfsboek – en streepte de zin meteen weer door. Hij stond op uit zijn veel te lage, zachtjes piepende draaistoel waarop hij sinds het begin van de middag aan de eveneens veel te lage schrijftafel uit het voormalige kantoor van zijn vader had gezeten, spreidde zijn armen als bij de ochtendgymnastiek een paar keer op en neer en opzij, en keek twee, drie minuten op naar het smalle, smoezelige bovenlicht waarachter voortdurend schoenen en benen, de punten van paraplu’s en de zomen van rokken opdoken van passanten op de Florianskastraße. Toen ging hij weer zitten en begon opnieuw.

‘Hooggeachte heer!’ schreef hij. ‘Ik weet dat u dagelijks veel post ontvangt en u waarschijnlijk meer tijd besteedt aan de beantwoording ervan dan aan het schrijven van uw prachtige, wereldberoemde romans. Ik kan me er iets bij voorstellen! Zelf geef ik zesendertig uur tekenonderricht aan mijn lieve, maar van iedere aanleg verstoken jongens, en als

ik aan het eind van de dag het Jagiełło-Gymnasium waar ik lesgeef uitgeput verlaat -' hij stopte, stond weer op en stootte daarbij zijn linkerknie tegen de tafel. In plaats van, zoals ieder ander zou hebben gedaan, over de gekwetste knie te wrijven, of zacht vloekend door de kleine kelderruimte te springen, hield hij zijn hoofd met beide handen vast – het was een heel groot, bijna driehoekig, mooi hoofd, dat in de verte deed denken aan de papieren drakenvliegers die zijn leerlingen op de eerste winderege septemberdagen oplieten bij de steengroeve van Koszmarzko –, en even later liet hij zijn hoofd met een driftig gebaar weer los, alsof hij op die manier zijn gedachten kon bevrijden. Het hielp, zoals bijna altijd, hij zat alweer aan tafel en schreef op een nieuwe, lege bladzijde snel en zonder aarzelen: 'Beste dr. Thomas Mann! Hoewel wij elkaar niet persoonlijk kennen, wil ik u hierbij laten weten dat drie weken geleden een Duitser in onze stad is aangekomen die beweert u te zijn. Omdat ik u, zoals wij allemaal in Drohobycz, alleen van foto's uit de kranten ken, durf ik niet met zekerheid te stellen dat u het niet bent, maar alleen al de verhalen die hij vertelt – los van zijn versleten kleren en de penetrante lichaamsgeur die hij verspreidt –, maken hem verdacht.'

Zo, heel goed, dat volstaat als begin, dacht de kleine ernstige man in de kelder aan de Floriankastraße tevreden en borg zijn potlood – een Koh-i-Noor HB, waarmee je in noodgevallen ook kon tekenen – op in de binnenzak van zijn dikke Belgische jasje, dat hij het hele jaar droeg. Daarna klapte hij

het zwarte opschrijfboek met het lege etiket op het omslag dicht en streefde, alsof het niet van hemzelf was, zijn gezicht. Voor het eerst die dag, nee, voor het eerst sinds maanden, misschien zelfs sinds jaren, had hij niet meer het gevoel alsof ieder moment grote zwarte hagedissen en vals grijnzende, loerende, petroleumgroene slangen uit de muren om hem heen tevoorschijn konden kruipen, hoorde hij niet zoals anders om de paar minuten achter zich het klapperen en het geruis van reusachtige archaeopteryxvleugels, was hij niet bang dat er al snel, al heel snel iets verschrikkelijks stond te gebeuren. Toen dat tot hem doordrong, raakte hij meteen weer in paniek, want dan kon het alleen maar een hinderlaag van het noodlot zijn.

Zolang hij zich kon herinneren, werd Bruno – zo heette de man wiens gezicht op een papieren draak leek – iedere ochtend angstig wakker. Samen met de angst ging hij ontbijten in het theehuis van Lisowski, de angst begeleidde hem naar het Gymnasium en keek over zijn schouder mee als zijn leerlingen hem terneergeslagen hun mislukte dierentekeningen en de met zwarte vingerafdrukken besmeurde gipsmodellen van hun lieve kleine koppies voorlegden. De angst was er als hij in de pauzes met andere leraren praatte – meestal ging het over onschuldige plagerijen en kattenkwaad van de jongens of over een nieuwe voorstelling in het Kaminski-theater in Warschau, maar zelden over de herrie die de Duitsers de laatste tijd maakten –, en de angst verliet hem ook niet als de jonge lerares gymnastiek en filosofie Helena Jakubowicz van hem wilde weten